Lainsäädäntöneuvos Hannu Miettinen

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI KASVINSUOJELUAINEISTA ANNETUN LAIN JA SAKON TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA ANNETUN LAIN 1 §:N MUUTTAMISESTA HE 43/2024 VP

Hallituksen esityksellä on tarkoitus lisätä kasvinsuojeluaineista annettuun lakiin elintarvikeketjun virallista valvontaa koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 täydentämisen edellyttämät säännökset. Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla saatetaan laki vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Lisäksi selkeytetään kansallisia käytäntöjä sekä parannetaan lain rakennetta ja käytettävyyttä. Muutoksilla sujuvoitetaan viranomaisten työtä ja helpotetaan alan toimijoiden toimintaa.

Lakiin esitetään tarkennettavaksi EU:n virallista valvontaa koskevan asetuksen täydentämiseen liittyviä viranomaisten tehtäviä liittyen koordinaatioon ja yhteydenpitoon, laboratorioiden nimeämisiin, valtuutettuihin tarkastajiin ja valvontasuunnitelmiin. Lakiin esitetään lisättäväksi valvonta-asetuksen 140 artiklan mukainen säännös rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaamisesta.

Lakiin esitetään lisättäväksi säännökset koskien miehittämättömien ilma-alukset käyttöä kasvinsuojeluaineiden koetoiminnassa ja kasvinsuojeluaineen levittämistä kaasuttamalla. Lakiin otettaisiin säännös julkisesta tietopalvelusta, jonka avulla ostajan kelpoisuus ostaa ammattikäyttöön tarkoitettuja kasvinsuojeluaineita voidaan ostotilanteessa tarkistaa.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uutena pakkokeinona hallinnollinen seuraamusmaksu. Seuraamusmaksun täytäntöönpanemiseksi lisätäisiin kasvinsuojeluainevalvonnan seuraamusmaksu sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:ään. Toisena uutena pakkokeinona otettaisiin käyttöön internetsivuston tai sen osan sulkeminen. Säännös perustuu valvonta-asetuksen 138 artiklassa kuvattuihin toimenpiteisiin, joihin viranomaisen on ryhdyttävä, jos todetaan että toimijat eivät noudata säännöksiä. Molemmat pakkokeinot on viime vuosina otettu käyttöön elintarvikeketjun lainsäädännössä.

Esitys sisältää elinkeinovapauteen ja omaisuudensuojaan liittyviä säännöksiä. Kasvinsuojeluainetta saisi ehdotetun 17 §:n mukaan ammattitoiminnassa käyttää vain kasvinsuojeluaineita koskevan tutkinnon suorittanut. Ehdotettu 19 § sisältäisi säännökset tutkimus- ja kehitystarkoituksiin suoritettavia kokeita koskevasta luvasta. Lisäksi ehdotetun lain pakkokeinoista 39 a § koskisi valvontavi-

ranomaisen oikeutta peruuttaa rekisteröinti, 39 b § hyväksymisen ja luvan peruuttamista sekä 39 c § laboratorion nimeämisen peruuttamista. Muut 37-39 §:ssä kuvatut pakkokeinot määräys, kielto sekä hävittämis- ja maastavientimääräys puuttuisivat omaisuudensuojaan. 39 d §:ssä säädettäisiin internetsivuston sulkemisesta. Mainitulla internetsivuston sulkemista koskevalla säännöksellä olisi kytkentä myös sananvapauteen.

Lakiehdotuksella esitetään täydennettäväksi rekisteröityjä ja rekisterin tietosisältöä koskevaa sääntelyä, mikä on merkityksellistä henkilötietojen suojan kannalta. Esityksen 35 §:n mukaan Turvallisuus- ja kemikaalivirasto pitää rekisteriä hyväksytyistä kasvinsuojeluaineista, koulutuksen ja tutkinnon järjestäjistä, kasvinsuojeluaineiden levitysvälineiden testaajista sekä kasvinsuojeluaineita koskevan tutkinnon suorittaneista. Rekisterin tietoja voitaisiin 35 c §:n mukaan luovuttaa ammattikäyttöön tarkoitettujen kasvinsuojeluaineiden ostajan suorittaman tutkinnon selvittämiseksi. Lakiehdotuksen 31 §:n 1 momentissa säädetään valvontaviranomaisen oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä valvonnan suorittamiseksi välttämättömät tiedot valtion ja kunnan viranomaisilta, toimijoilta ja muilta, joita ehdotetussa laissa ja unionin kasvinsuojeluaineita koskevassa lainsäädännössä säädetyt velvoitteet koskevat. Pykälän toisen momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus saada välttämättömät tiedot sakkorekisteristä seuraamusmaksun määräämistä varten ja kaksoisrangaistavuuden kiellon noudattamiseksi.

Lakiehdotuksen 47 a §:ssä säädettäisiin rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaamisesta. Säännös olisi merkityksellinen perustuslaissa säädetyn julkisuusperiaatteen näkökulmasta.

Esityksessä säädettäisiin myös julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Lakiehdotuksen 9 §:ssä säädettäisiin kasvinsuojeluaineita koskevan koulutuksen järjestäjistä, 11 §:ssä kasvinsuojeluaineita koskevan tutkinnon järjestäjistä ja 13 §:ssä kasvinsuojeluaineiden levitysvälineiden testaajista. Ehdotetun 25 §:n mukaan valvontaviranomiset voisivat siirtää tiettyjä tehtäviä luonnollisen henkilön suoritettavaksi. Lisäksi ehdotukseen sisältyy lukuisia asetuksenantovaltuuksia.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotukset ovat perustuslain mukaisia, ja lakiehdotus voitaisiin säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Koska esitys sisältää periaatteellisia kysymyksiä sananvapauden rajoittamisesta, hallitus piti suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi esityksestä lausunnon.